

บทคัดย่อ

“หุ่นน้ำ” เป็นศิลปะการแสดงของชาวบ้านบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดง ที่มีอยู่ในหมู่บ้านชนบทมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์เวียดนาม ปี ค.ศ. 1956 ภายหลังจากเป็นอิสรภาพจากฝรั่งเศส รัฐสังคมนิยมได้ก่อตั้งโรงหุ่นแห่งชาติขึ้นและได้ให้ความสนใจผลิตซ้ำและพัฒนาหุ่นน้ำชาวบ้านเพื่อประดิษฐ์สร้างให้กลายเป็นการแสดงของรัฐ ปัจจุบัน “หุ่นน้ำ” ได้รับการผลิตซ้ำและยกฐานะให้กลายเป็นศิลปะการแสดงประจำชาติชนิดหนึ่ง

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งตอบคำถามหลัก 2 ประการ คือ (1) หุ่นน้ำได้กลายมาเป็นการแสดงประจำชาติได้อย่างไร และ (2) รูปแบบ เนื้อหาของหุ่นน้ำที่ผ่านการผลิตซ้ำของรัฐได้สะท้อนหรือสร้างความหมายใหม่แก่ผู้ชมในปัจจุบันอย่างไร

ผู้ศึกษาอาศัยแนวคิดประเพณีประดิษฐ์และวิธีการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยามาเป็นกรอบการศึกษาในครั้งนี้ โดยได้เลือกเอาการแสดงของโรงหุ่นแห่งชาติในฐานะสิ่งประดิษฐ์ของรัฐมาเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังเฝ้าติดตามชมการแสดงและสัมภาษณ์เหล่านักเชิดหุ่นต่าง ๆ ของโรงหุ่นแห่งชาติ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 6 รุ่น ภายใต้อายุระยะเวลาการศึกษาภาคสนามตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2545

การศึกษาเสนอว่า รัฐได้เลือกชุดการแสดงบางชุดจากคณะหุ่นน้ำชาวบ้านมาผลิตซ้ำและพัฒนาให้กลายเป็นการแสดงของรัฐ (ทั้งหมด 16 ชุด) โดยการเพิ่มเติมดนตรี สี สันตว์ หุ่น แสงเสียง ฯลฯ โรงหุ่นน้ำของรัฐอื่น ๆ เช่น โรงหุ่นน้ำเมืองท่าโหน่ย เมืองฮ่ายฟอง ฯลฯ ต่างก็ยึดเอารูปแบบและเนื้อหาดังกล่าวมาเป็น “แม่แบบ” ของการนำเสนอ โดยเนื้อหาทั้ง 16 ชุดได้สะท้อนให้ผู้ชมในปัจจุบัน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติซึ่งเป็นผู้ชมกลุ่มหลัก ได้เห็นภาพความเป็นเวียดนามผ่านภาพลักษณ์ของชาวชนบทที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ทำนา หาบปลา เลี้ยงเป็ด สนุกสนานรื่นเริงกับกีฬาพื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ ในยามเทศกาล เช่น ชนควาย แข่งเรือ ฯลฯ ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้คนต่างชาติรับรู้ภาพของประเทศเวียดนามที่ไม่ได้มีแต่สงครามและการสู้รบ ซึ่งเป็นภาพที่เคยเป็นที่รับรู้มาในอดีต

Abstract

Water puppet (mua roi nuoc) was originally a village performing art among peasant communities on the Red River delta in north Vietnam. In 1956, after independence, the socialist government created the national puppet theatre and supported a group of official artist to learn the art of puppetry from the peasants and staged regular performances. The dissertation accounts for the development of this theatre.

Anthropological fieldwork was conducted in Hanoi from October 2001 to February 2002 to collect data on historical development of the theatre and daily life of official artists affiliated to the national troupe. It is found that contemporary standard repertoire consists of 16 episodes which were selected from the original village repertoire. The standard episodes depict mainly scenes of peasant life showing a variety of agricultural activities, family members, with water featuring as a basic component of village life. Besides, there are historical and mythological scenes alluding to heroism, supernatural strength, fertility and celestial beauties. The dominant message of the entire show is the idyllic image of Vietnam represented by the peasant, nature, history and mythological power. Together they present an alternative to the usual image of war-torn Vietnam.